

Pohřebenář: ta nejzáhadnější maska masopustu na Valašsku

POHREBENAR se slaměnou čepicí a slaminou napíchanou na tyč – „rožeň“.

Kresba Jana Kobzáně, 1928

O nadcházejícím víkendu vyvrcholí nejveselejší období zvykoslovného roku, v mnoha obcích na Valašsku se totiž bude slavit konec masopustu, zvaný též fašanky, fašank či končiny. Pro toto období jsou kromě hojnosti jídla a pití nejcharakterističtější obchůzky maskovaných

postav. Nejzáhadnější maskou masopustu nejen na Valašsku je nebo spíše byl tzv. pohřebenář, hřebenář či pohřebeň, jak se říkalo postavě muže ovinutého slámou nebo hrachovinou. V našem regionu je její výskyt potvrzen ve vesnicích okolo Valašských Klobouk – v Nedašově, Nedašově Lhotě a Lačnově.

Obchůzka, kterou na úplném konci masopustu vykonával pohřebenář sám, vypadala následovně: maskovaný muž běžel z jednoho konce vesnice na druhý, lidé při tom vyběhali z domů a házeli za ním staré hliněné nádoby (v čase velkého půstu, který po masopustu následoval, se totiž používalo nádoby nové). Při zpáteční cestě nebo následující den vybíral po domech obdaruňky v podobě slaniny, vajec nebo obilí.

Okolo této archaické masky panuje dodnes řada nejasností. Záhadou je už samo pojmenování. To mohlo být odvozeno od hřebene, což byl v minulosti na Moravě název pro obecní mučidlo (trdlíci), při obchůzce na Valašsku totiž maska vykřikovala: „Pohřebeň, staré baby na hřebeň!“; či od ohřebla – nástroje k vyhrabávání uhlíků z pece, v některých moravských

obcích totiž pohřebenář na ohřeble jezdil jako na koni. Od těchto nástrojů sloužících k očišťování bývá odvozována i očištná funkce této postavy. Kromě toho bývá považován i za symbol zápasu zimy a jara, někdy je mu přikládána moc plodnosti, stejně jako slaměnému či hrachovinovému medvědovi, kterého nápadně připomíná, nejde-li dokonce o jeho krajovou variantu.

muzejní kukátko

Pohřebeň už z autentických masopustů na Valašsku vymizel, poslední zmínky o něm pocházejí z 50. let 20. století. O oživení této záhadné masky se však snaží různé folklorní soubory. Už třetí rok po sobě ho tak budou moci zhlédnout návštěvníci vsetínského zámku, kde je na neděli 11. 2. připraven Zámecký masopust. Kromě pohřebenáře souboru Jasénka tu uvidíte i další maskary, okusíte koblíhy či si zatancujete nebo zasoutěžíte.

Milada Fohlerová
etnografka Muzea regionu Valašsko